

קסא באר הגולה

הלכות מגלה סימן תרצה

תרצה דיני סעודת פורים, ובו ד' סעיפים :

הגה [*] מצוה א' להרבות בסעודת פורים (טור), (א) ובסעודה אחת יוצאים (מרדכי ספי"ק) :

א בסעודת פורים (ב) שעשאה פלילה, לא יצא ידי חובתו: הגה ומפל מקום גם פלילה (ה) ישלח (ג) וירבה קצת בסעודה (תשובת מהרי"ם): ב *חייב איניש לבסומי בפוריא *עד דלא ידע (ד) בין ארוך המן לברוך מרדכי: הגה ויש אומרים דאין צריך להשתפר כל"פ, אלא ישמה יותר מלמודו (כל בו) (ו) [ב] (ה) וישן, ומתוך שישן אינו יודע בין ארוך המן לברוך מרדכי* (מהרי"ם), ואתר המרבה ואחד הממעיט ובלבד שישן לבו לשמים, ואין להתענות בפורים (ו) מלבד פעניית הלום. (ז) ועין לעיל סימן תקסח וסימן תקע. יש שנתנו ללבש בגדי שבת ויום טוב בפורים, וכן נכון (מהרי"ל), ונהגים לעשות סעודת פורים (ח) לאחר (ג) מנחה, וערבית ותפלו בלילה, ומתפללים מנחה תחלה (ט) בעוד היום גדול, ורב הסעודה צריכה להיות ביום (מהגה"ם), ולא כמו שנהגין להתחיל סמוך לערב ועקר הסעודה היא ליל ט"ו, וכשחל

א שוב פסקא פמגלה
ב סימרא דנכא
ג גם זה סימרא
דבא סם * (ויש
הקולשים שצריך
מדיני ואחד המן
השנה
החשונה
דון
השאר לטובה על
דף עד שלא ידע
לכון המקרה

שערי תשובה

בבחי"ט אין טיפשים לו כי הוא מנהג בטעות ואם נהגו צריך לבלש, ולרדף תני סי"ח וראי ה' אשר נצו לזכות בפעולת השקל כמדת דברי בה"ש אילו התראתי לכם שיהא קצת תקנה בקום ותלכי את יום מן היא תהלה, ומיש הגמ"א שהביא הבחי"ט אצל לא נפקי פנה כ"י, זה סבאר ג"כ הקאי על זה קצת הנתן לנפאים שנקרא צליקם שם קצות פורים:

[*] מצוה להרבות בו, ועין בבחי"ט בשם א' ארוש בהשוכה כתיב: אם צפח סעודת פורים בלא לחם, נצא, נע"ש בשם סמרי מולכו, כי שאל כלל פורים והשוכה סעודה עד היום ואכל קצת ביום ראש, ועין בבחי"ט ופרי"ח ופרי"ח ופרי"ח אפילו אבוקה כנגדו לא יצא, ומיש הבחי"ט ש"מ כעין לילה שאין אבוקה כנגדו הונו אף ביום רבבות אכל, אבל כשאנו אכל פשיטא שא"צ תדלקה, ושהוא כשהוא מאי מהני, ואני נאיתי חסידים ואנשי פשטא כשהיה יושבין בסעודה לאחר מנחה היה פדליקין כשעושה סעודה ביום מרדכי אבוקה דנה שמחה ודי"ט, ע"ש, וכעת לא מצאתי בתיה, ועין במח"ב מ"ש על ספר שוה"ת הלכות פנה, ובסב סמוך וקציעה: ג"ל שא"צ להנהר לעשות סעודת פורים וכן לאבליה ורש"לם פינן דחייב לבסומי עד דלא ידע כ"י: [ב] וישן, עכ"ל. ועין בסידור צמח"ש שכתב שא"צ הנאון ו"ל הנה נהגו בימי בתינו לקום המרבה בפשוט, ומי שהוה תלש בטבעו (א) שישתעף עד שאפשר שיתבאר ע"י ידי עשה א' וברם שלא כהגון) אין לו לשנות יותר מדי, וראוה לנדר רביא, ודין, עכ"ל, וכתבו ב"ש רביא הוא ר"ח ויהיה בר אלפי, ר"ל שר"י בר אלפי אמר פיהו שלמי

באר היטב

(א) ושמחה, אפילו כליל י"ד, עכ"ל, וכ"כ שכנה"ב, ובלבד כגד"ש שבת ג"כ מבשר, מצאתי, וכ"כ בסדה"י ת"ל: וימצא בביתו נרות דולקות ושלחן צרוף ומטה מצעת: (ב) וישן, וי"א שלא ידע להשב שארוך המן בגימטריא ברוך מרדכי, מ"א, וט"ו כתב: לפע"ד נראה לפרש דצריך האדם לתת שבת לו וצריך על טובה כפולה שעשה עמו, האי היא פרענות שהביא הוא על סמן, ואילו לא נתברך מרדכי אלא הנה נצול עם כל ישראל דמי, אלא שברכו למרדכי בגולה מאד והטובה לתרה, ע"כ אמר צריך לבסומי עד שלא ידע מבלחמו מן ארוך המן שהוה מפלה שלו לברוך מרדכי שהוה מעלתו שנה, ע"ש: (ג) מנחה, ושל"ה כתב דצפחה הסעודה קדם מנחה, ע"ש:

נרות לשמח בהם, עכ"ל בבחי"ט, ועין בלקוטי פרי"ח שכתב בשם ת"ח כ"ס ק': כשעושה סעודה ביום מרדכי אבוקה דנה שמחה ודי"ט, ע"ש, וכעת לא מצאתי בתיה, ועין במח"ב מ"ש על ספר שוה"ת הלכות פנה, ובסב סמוך וקציעה: ג"ל שא"צ להנהר לעשות סעודת פורים וכן לאבליה ורש"לם פינן דחייב לבסומי עד דלא ידע כ"י: [ב] וישן, עכ"ל. ועין בסידור צמח"ש שכתב שא"צ הנאון ו"ל הנה נהגו בימי בתינו לקום המרבה בפשוט, ומי שהוה תלש בטבעו (א) שישתעף עד שאפשר שיתבאר ע"י ידי עשה א' וברם שלא כהגון) אין לו לשנות יותר מדי, וראוה לנדר רביא, ודין, עכ"ל, וכתבו ב"ש רביא הוא ר"ח ויהיה בר אלפי, ר"ל שר"י בר אלפי אמר פיהו שלמי

משנה ברורה

(א) ובסעודה אחת יוצאים¹⁰¹, לאפוקי (א) ממאן דאמר דחייב לאכל גם פלילה של י"ד, הומוא דמגלה, ומפל מקום נכון לאכל גם פלילה, ויכולתה בסעודה א בהפ"ה: א (ב) שעשאה פלילה, הינו (ג) כליל י"ד, (ג) דכליל ט"ו לבני עיריות (ד) פשיטא דכבר עבר זמנה: (ג) וירבה קצת בסעודה, ואפילו פשחל הי"ד כמוצאי שבת, דעשה סעודה חשיבה בסעודה שלישיית, מפל מקום צריך להרבות קצת פלילה לכבוד פורים¹⁰², אף אינה סעודה כמו למחר, דשם צריך להרבות יותר¹⁰³, כתבו האחרונים דנכון לבלש בגדי שבת אס"פ מבשר¹⁰⁴, וימצא אחר פך בביתו נרות דולקות¹⁰⁵ ושלחן צרוף ומטה מצעת: ב (ד) בין ארוך המן, שהוה מפלה ראשונה, שגשג (ה) נקמה רבה מפנה, ועד טובה ותרה מנה — גדלת מרדכי, שפרכו הקדוש ברוך הוא ששלה למעלה ראש, והנה קדם שגשג ונתן בנדאי תודה להשם וצריך על שמי הטובה, ועל"כ אמרו חז"ל שלא נפסיק מלמן שבת על זה בשמחה, עד שיבאו לידי כך שלא יבחין עוד מה בין טובה זו לזו, ועין באל"ה ויטא, דמפל מקום נראה להיות נהיר בענין נטילת ידים וברכת המוציא וברכת הפיוס¹⁰⁶ ויהיה שמחה של מצוה¹⁰⁷, ועין בפרי"מגדים שכתב, דענין סעודת פורים ומפנות לאכיותים ומשלוח מנות אפשר דצריך כנהה על זה לשם מצוה¹⁰⁸: (ה) וישן, ומתוך שישן¹⁰⁹ וכו', וכן ראוי לעשות¹¹⁰ [פמ"ג]: (ו) מלבד פעניית הלום, ויתענה (ז) עד אחר מנחה, (ז) ויאכל קדם ביאח השמש רק פעם אחת¹¹¹, הנשבע להתענות בפורים (ח) וראה להמיר שבושתו: (ז) ועין לעיל סימן תקסח, סעיף ה, ובסימן תקע בכל הסימן: (ח) לאחר מנחה, הא דלא נהיגי לעשותה בשבת, (ט) משום ששרידים במשלוח מנות (י) ונמשכין ברב עד הפנחה, ואסורין להתחיל בסעודה קדם מנחה¹¹²: (ט) בעוד היום גדול, כתב אליה רבה בשם של"ה: המשבת, מי שעושה סעודה בשבת¹¹³, וכתב עוד, שצריך אנשי ביתו וצרכיו, דאי אפשר לשמח פראוי ביהודי, ומפל מקום יהיה שמחה

באר הלכה

* חייב איניש¹¹⁴ וכו', ואם תאמר, האין יתכן חז"ל מה שפוקר בחז"ח ובגבויאם בבמה מקומות השכרות למכשול גדול? ויש לומר, מפני שקל הנסים שציעשו לישאל בימי אשורוש היו על"ידי משחה, פי בתחלה כסודה ולפני על"ידי משחה וכ"כ אסתר, וכן ענין המן ופסלתו היה על"ידי משחה, ולכן חייבו חכמים להשכר עד כדי שיהא נזכר הנס הגדול¹¹⁵ כשהיה חז"ן¹¹⁶, ומפל מקום כל זה למצוה ולא לעצמ¹¹⁷ [א"ר]: * עד דלא ידע¹¹⁸ וכו', וזה לשון הפארי: חייב אדם להרבות בשמחה ביום זה ובאכילה ובשתיה עד שלא יחסר שום דבר¹¹⁹, ומפל מקום אין אנו מצוין להשכר ולהשתות עצמנו מתוך השמחה, שלא נצטוונו על שמחה של הזללות ושל שטות¹²⁰, אלא בשמחה של תענוג שאיננו מחוסר להקב"ה השם וצריך הודאה על הנסים שעשה לנו, ועין שם מה שמבאר דברי הגמרא, וזה לשון סמ"ג אדם: כיון שכל הגם היה על ידי יו, לכן חייבו חכמים להשתפר ולהפחות לשונות יותר מהרגל כדי לזכר הנס הגדול, ואמנם הידע בעצמו שזולזל או מצונה מן המצוות, בגטילות יום ובדעה וברפת"הזון, או שלא תפול מנחה או מערב, או שנהגו

שער העיון

(א) מגן אברהם: (ב) לבני עיריות, ולבני כרכין כתיב: (ג) מאמר מרדכי ומביא הגאון ר' ישעיה פיק בהגהותיו, ודברי המגן אברהם צריך לעין על דברי המחבר [שם]: (ד) גם דברי המ"א אין שוף על ליל ט"ו, ועין בפרי"מגדים דכליל ט"ו אין חייב לאכל קצת, אבל פח לטאן דאמר דבעינו, אין צריך פי אם ביום י"ד לערות וט"ו לקבצו, ועין במאמר מרדכי המטה על לשון המאמר היטב סעיף קטן א: (ט) ט"ו ותגרא, ועין ביד אפרים באור נחמד פנה, ומגן אברהם פרש בשם יש אומרים, דארוך המן בגימטריא ת"כ כמו ברוך מרדכי, ומשנתבר עד שלא ידע לחשב הגימטריא פטור מלהשתפר עוד: (י) מגן אברהם: (י) פרי"מגדים, דמן מוכח משה שצוה המגן אברהם לעין בסימן הקוב: (כ) אחרונים: (כ) תרומת הדשן: (ז) הגמ"א:

הלכות מגלה סימן תרצה

ביאורים ומוספים

סימן תרצה

דיני סעודת פורים

[משנ"ב ס"ק א]

ובסעודה אָחַת יוצאים¹.

1) ובטעם הדבר שתיקנו סעודה בפורים, ראה לעיל (סי' תרע ס"ק ו) שבפורים הגוירה היתה להשמיר ולהרוג את הגופות שהוא ביטול משתה ושמחה, ולכן כשהצילם ה' קבעו לעשות משתה ושמחה. והפמיג (משנ"ב ס"ק א) כתב, שהסעודה היא זכר לנס שנעשה על ידי סעודה.

[משנ"ב ס"ק ג]

מְכַל מְקוֹם צְרִיף לְהַרְבּוֹת קֶצֶת בְּלִגְלָה לְכַבֵּד פּוּרִים² וכו', דָּשֵׁם צְרִיף לְהַרְבּוֹת יוֹתֵר³ וכו', הַנְּכוּן לְלִבֵּשׁ בְּגָדֵי שֶׁבַת גַּם־כֵּן מִפְּעֻלָּה⁴, וְיִמְצָא אֶת־רֶפֶף בְּבֵיתוֹ נְרוֹת הַיְלָקוֹת⁵.

2) ובדי שיוכל לאכול סעודה בליל פורים, כתב הכף החיים (סי' ד) בשם המחצה"ש (סי' א ד"ה אפילו) שהחכם עיניו בראשו למעט קצת בסעודה שלישית בשבת, כדי שיוכל לאכול סעודת ליל פורים במוצאי שבת [וראה בשו"ע לעיל (סי' רצא ס"א) ובמשנ"ב שם (סי' ד)]. ובשו"ע לעיל (סי' ש ס"א) ובמשנ"ב שם (סי' א) לענין אכילת סעודת מלוח מלכה במוצאי שבת, ובש"ע (פניו הע' מב).

אכן, דעת הגר"י קמיוצקי (אמת ליעקב ס"א) שמכך שהמשנ"ב לא העתיק דין זה, משמע שדעתו שאין למעט באכילה בסעודה שלישית משום הסעודה בליל י"ד, שהרי אינה חיוב מן הדין.

3) ולענין האם צריך לאכול פת בסעודת פורים, כתב המור וקציעה (ד"ה ושטען) שכיון שכתוב "ימי משתה ושמחה" וצריך סעודה קבועה, אין סעודה בלא פת גמור. וכן כתב הערוך השלחן (סי' ז) שאין יוצאים ידי חובת סעודת פורים בלא פת, כיון שאין משתה בלא פת.

מאידך, המג"א (סי' ט) כתב שלא מצינו שחייבים לאכול פת בסעודת פורים, ודי בשאר מיני מטעמים. וכן כתב השערי תשובה (סי' א, הובא בכף החיים סי' ג) שמי שאכל סעודת פורים בלא לחם, יצא ידי חובה. וראה בשו"ע שבת הלוי (ח"א סי' רה בהערות לס' תרצה, וחי' סי' נד אות ב) שהביא שברא"ש (ברכות פי' סי' כג) מבואר שאין שמחה בלא פת, וראה מה שהסיק שם [וראה בשע"צ (סי' ד) ובמשנ"ב (סי' ט)].

ולענין האם צריך לאכול בשר בסעודת פורים, כתב הערוך השלחן (סי' א) על פי הרמב"ם (פ"ב מהל' מגילה ה"ו) שצריך לאכול בשר בסעודת פורים, שאין סעודה חשובה בלא בשר, וכן כתב בשו"ע דברי יציב (ליקוטים סי' טה אות ג) שאין שמחה אלא בבשר, והביא שם בשם הלקט יושר (הלכות פורים) שצריך כל אחד לעשות תבשיל אחד או שניים מן הבשר. אכן, המג"א (סי' תרצו ס"ק טו) הוכיח שאין חיוב אכילת בשר בפורים, שהרי גם ביום טוב שחיוב השמחה בו הוא מן התורה, מ"מ בזמננו שאין בשר שלמים אין חיוב שמחה בבשר [ראה בב"ה"ל לעיל (סי' תקט ס"ב ד"ה כיצד)]. ק"ו שבפורים אין חיוב אכילת בשר. ומסקנת דבריו ביאר בשו"ע שבת הלוי (ח"י סי' יח אות ג) על פי הפמיג (שם א"א ס"ק טו), שאף שאין חיוב באכילת בשר בפורים, מ"מ יש מצוה באכילתו, וכמו ביום טוב [ראה בב"ה"ל הני"ל, ובשע"צ כאן (סי' יב)], ובכף החיים לקמן (סי' תרצו ס"ק נה) ובשערי שבת הלוי (הלכות נה סי' קצח ט"ז ס"ק בה"ל).

והאם בשר עוף נחשב כבשר לענין זה, בשו"ע דברי יציב (שם) כתב שבשר עוף אינו נקרא בשר, ובשו"ע רבבות אפרים (ח"א סי' שג)

כתב בשם הגר"מ פיינשטיין שלענין סעודת פורים די בבשר עוף. וראה בשו"ע שבת הלוי (חי' סי' יח אות ב) האם יש שמחה גם באכילת דגים.

ומי שמסוף עצמו כל השנה שלא לאכול בשר ולא לשתות יין מפני התשובה, כתב לעיל (סי' תקט ס"ק כ) שחייב לאכול ולשתות בשבת ויום טוב ובחטטה ופורים [וראה מה שכתבנו לעיל (סי' תרע ס"ק ו)].

4) ובטעם הדבר כתב הכף החיים (סי' יג), שהוא זכר למה שכתוב "ותלבש אסתר מלכות" ומרדכי יצא ... בלבוש מלכות", ואיך יתכן לקרוא פטוקים אלו בלבוש חול.

5) ובזמננו שיש בבתים אור חשמל, דעת הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים ס"ק ב) שאין צריך להדליק נרות בליל פורים.

ובסעודת פורים שעושים ביום, כתב השערי תשובה (סי' א) שמדליקים נרות בסעודה משום שמחה. ומנהג הגר"מ פיינשטיין (נטעי גבריאל פורים פי"ע הע' ד) היה להדליק בסעודת פורים לכל הפחות שני נרות בפמוטות של שבת ויום טוב. והערוך השלחן (סי' ט) כתב, שמצוה להרבות נרות לפנות ערב כמו שכתוב "ליהודים היתה אורה".

[משנ"ב ס"ק ו]

ובכַּרְפַּת־הַמְזוּזִים⁶ וְיִהְיֶה שְׂמֵחָה שֶׁל מְצוּהָ⁷ וכו', אֶפְסָר דְּצְרִיף בְּנֶגְהָ עַל זֶה לְשֵׁם מְצוּהָ⁸.

6) ולענין שיכור האם יכול לברך ברכת המזון, ראה בשו"ע לעיל (סי' קפה ס"ד-ה) ובמשנ"ב שם (סי' ד-ה) ובב"ה"ל שם (ד"ה או).

7) והאיסור למלא פיו שחוק, כתב לעיל (סי' תקס ס"ק ב) שנהגו גם בפורים, כיון ששמחה יתירה משכחת את המצוות [והלבוש (שם ס"ד) כתב שהיא מרגילה את האדם לעבירה].

8) ובדבר שיש בו הנאת גרוג, כתב לעיל (סי' תעה ס"ק לד) לענין אכילת מצה, שיש מחלוקת במי שאנדרו לאכול ולא כיון לשם מצוה, האם יצא ידי חובה כיון שהנאה נחשבת לכזוה. אכן, בסעודת פורים שלא נתקנה כי אם לשמחה, כתב בשו"ע שלמת חיים (סי' תב) שאם אנדרו לאוכלה יתכן שלכל הדעות לא יצא ידי חובה, וכן אם כיון שלא לצאת ידי חובה, כתב במשנ"ב שם (סי' לו) לענין אכילת מצה, שאף שנהנה גרוגו מהאכילה, יתכן שזה גרוגו יותר ממי שלא כיון לצאת, ולכל הדעות לא יצא ידי חובה.

וכן מי שאוכל סעודה בפורים, וחושב שאין מצוה לאכול סעודה בפורים כי אם קריאת המגילה ומשלוח מנות ומתנות לאביונים, כתב בשו"ע שלמת חיים (שם) שיתכן שלא יצא ידי חובה, שצריך שידע שהסעודה היא לכבוד היום. וכעין מה שמבואר בשו"ע לעיל (שם ס"ד) לענין מי שאכל מצה בפסח וסבור שהוא יום חול, או שאין מצוה באכילת מצה, שלא יצא ידי חובה [וראה בב"ה"ל (שם ד"ה לא) שהוא הדין במצוה דרבנן, ודלא כדעת החוות יאיר].

[משנ"ב ס"ק ה]

וְיִישֵׁן, וְקִתְּוֶה שְׁיִשְׁנֶה⁹ וכו', וְכֵן רָאִי לְעֵשׂוֹת¹⁰.

9) ובקיום יעד ולא ידע' על ידי שינה, כתב בספר מקראי קודש (פורים סי' מד) שהשינה צריכה להיות על ידי שתיית היין, אבל אם ישן בפורים קודם ששתה אינו מקיים את הדין יעד ולא ידע', וכמבואר ברמב"ם (פ"ב מהל' מגילה ה"ט) 'ישותה יין עד שישתכר ויורדם בשכרותו', וכן דעת הגר"י קניבסקי (ארחות רבנו חי'ג עמ' נז). ובענין זמן השינה, צידד הגר"ח קניבסקי (אגרת הפורים פי' הע' והמשך במילואים עמוד 136

מילואים

הלכות מנגלה סימן תרצג תרצד

המשן מעמוד קודם

לעני בפורים]. ומשום כך דעתו שם (עמי קלז). שאם נאבד לגבאי הכסף בפורים, יצא הנותן ידי חובה. מאידך, דעת הגר"ם קרליץ (שם עמי קנה) שאם הכסף לא הגיע ליד העני לא שמענו שיצא הנותן ידי חובתו, וכן דעת הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים סי' טו אות ד, ובישמוח ישראל עמי קמו מובא שהסתפק בזה).

16) ובזמניו שלא מצויים עניים ממש [ראה מה שכתבנו במשנה סי' ב]. דעת הגר"ש אלישיב (ישמוח ישראל עמי קלט) שאין לסמוך לצאת ידי חובת 'מתנות לאביונים' על הנתינה שנתנים לפרוטי יד, משום שאין כל דארות שהם כאמת עניים [וראה בארחות רבנו ח"ג עמי מות]. ודעת הגר"ח קניבסקי (שם עמי קמח) שאף שמתור לתת להם שהורי מבואר בשו"ע להלן (סי' ג) שכל הפרשת יד נותנים לו, מימי ערף לתת למי שהוא ודאי עני.

ישראל עמי קלו) שאפשר לכתחילה לעשות כן. אכן, דעת הגר"ש וואזנר (שם עמי קמג) שבשביל שלמות המצוה ראוי שהנתינה לעני תהיה ביום הפורים, וכן דעת הגר"ח קניבסקי (שם עמי קמה) שלכתחילה ראוי ליתן ביום הפורים.

ולזכות לעני את הכסף על ידי אחר בפורים, דעת הגר"ש אלישיב (שם עמי קלו ו-קמא) שיוצא בזה ידי חובה, ובלבד שיוודע לעני על כך, וכן דעת הגר"ם קרליץ (שם עמי קנג), הגר"ח קניבסקי (שם עמי קמח).

אכן, מי שנותן 'מתנות לאביונים' בפורים לגבאי צדקה, דעת הגר"ש אלישיב (שם עמי קמא) שהם אינם צריכים לזכות לעני את הכסף בפורים, כיון שהם יד עניים, ויצא ידי חובה בנתינתו לגבאים [אלא אם כן נתנו לגבאי קודם פורים בתורת פקדון, שצריך הגבאי לזכותו

הלכות מנגלה סימן תרצד

המשן מעמוד 320

דראה"ם כסף [וראה במירוץ הלכה קמא ח"ג שמשקלו 9.615 גרם כסף], ואם לא מצוי במקומו מטבע כזה, יתן מטבע שיש בו כסף מוזקק השווה לג' דראה"ם כסף כ"ל, ומי שאין ידו משגת, יתן מטבע ששמו חצי, הנהוג באותו מקום.

ולענין נתינת מטבע של מחצית שאינו יוצא באותו מקום, מנהג הגר"י קניבסקי (ארחות רבנו ח"ג עמי נא-נב אות סט-ע) היה ליתן ג' מטבעות של חצי דולר וכי מטבע של חצי שקל לא היה שווה פרטותו, וכן מהג הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה פורים פ"ח דבר הלכה אות ט, וראה שם אות יג וארחות הלכה הע' 29) ליתן ג' מטבעות של חצי דולר. מאידך, הגר"ח קניבסקי כתב (דרך אמתה הלכות מעשר שני פ"ד ה"ד ביה"ל ד"ה מי) שמי שנותן מחצית השקל במטבע של חוץ לארץ, אינו יוצא בזה ידי המנהג של זכר למחצית השקל, כיון שאין המטבע יוצא באותו מקום, ואין זה אלא נתינת שווה כסף. דעת הגר"ש אלישיב (הליכות הנהגות פורים) שהנותן ג' חצאי דולר [במטבעות הישנים שיש בהם כסף צרוף כדי לצאת השיטות שיש לתת כסף צרוף, ראה לעיל] ראוי שיתן גם ג' חצאי שקלים, כיון שמטבע של חצי דולר אינו יוצא בארץ ישראל.

מחצית) שאפשר ליתן ג' מטבעות שלמות, חצי מכל אחת 'למחצית השקל' והשאר מתנה, או שיתנו ב' אנשים יחד (וכמבואר במשנה שקלים פ"א מ"ה, המביים פ"ג מהל' שקלים ה"א-ד). מאידך, דעת הגר"ם קרליץ (אגרת הפורים פ"ב הע' ב) שדוקא בזמן בית המקדש היה אפשר ליתן שקל אחד עבור ב' אנשים, כיון שצריך הענין היה שכל אחד יתן חצי שקל לצורך קרבנות ובדק הבית, אבל בזמנינו שנותנים רק מטבע ששמו מחצית זכר למחצית השקל, יתכן שאי אפשר ליתן ב' אנשים יחד.

ומבואר ברב"ר הדעת תורה הניל שאין ליתן שקל חצי 'למחצית השקל', וכן דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פמ"ב אות א), דעת הגר"ש וואזנר (מבית ל' חט"ו עמי ב הע' א) שבזמן שבארץ ישראל מטבע של חצי שקל אינו חשוב, אפשר ליתן מטבע של חמשה שקלים שהוא מחצית ממטבע של עשרה שקלים, אף שאינו נקרא בפי אנשים 'חצי'.

27) ומי שרצה לקיים זכר 'למחצית השקל' בשלימות, כתב הכף החיים (סי' כ) שיתן מטבע שמצוי באותו מקום בשם מחצית, שיש בו כסף מוזקק בשו"ע מחצית השקל שהיה בימי משה שהוא ג'

הלכות מנגלה סימן תרצה

המשן מעמוד קסא

[משנ"ב סי' קו] וְיִתְעַנֶּה עַד אֲחֹר מִנְקָה, וְיֵאָכֵל קֶדֶם בִּיאַת הַשֶּׁמֶשׁ רַק בְּעַם אֲחֵתוֹ. (11) וכן לענין תענית חלום בערב יום כיפור, כתב לעיל (סי' תרד סי' ב) שיתענה עד הסעודה המפסקת, ובביאור החילוק בין פורים וערב יום כיפור שאין משלימים התענית לבין שבת שמתענים בה תענית חלום ומשלימים כמבואר בשו"ע לעיל (סי' רפח סי' ד), ראה בספר שלמי תודה (פורים סי' לג אות א), ומי שאינו מתיירא לנפשו מהחלום הרע שחלם, מבואר ברמ"א (שם סי' א) שאסור לו להתענות תענית חלום בערב יום כיפור [וראה במג"א שם סי' א שהוא הדין בפורים], וכן כתב לעיל (סי' רפח סי' טו) לענין תענית חלום בשבת, ועל מה מתענים תענית חלום, ראה בשו"ע לעיל (שם סי' ד) ובמשנ"ב שם (סי' ז) ומה שכתבנו שם.

יא) שבין שאף השינה היא בכלל קיום הדין 'עד ולא ידע', לכן הוא צריכה להיות ביום ולא בלילה, שהרי עבר כבר זמן המצוה [וראה מועדים חמנים ח"ב סי' קצ].

10) ובטעם הרב"ר שלא להשתכר הרבה, כתב הפרי חדש (ד"ה בפ"ק דמגילה אמר רבא, שהוא מקור דברי הפמ"ג) שכיון שהדורות מקולקלים, ראוי לנהוג כדעת רבינו אפרים (ר"ן מגילה ג' ב ד"ה גמי מתני' [שהוא היש אמרים שהביא הרמ"א]) שלמסקנת הגמרא אין חיוב להשתכר בפורים עד דלא ידע, ולא לשתות אלא מעט יותר ממה שמורגל לשתות ביום טוב, ויוצא בזה ידי חובה, כיון שכונתו לשמים כדי שלא יכשל ח"ו בשום מקרה רע, וישא ברכה מאת ה'.

ושיעור שתיית יין יותר מלימודו, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' קו אות ב) שצריך שהיין יעשה עליו רושם של התרוממות שמהה כדרך היין.

מילואים הלכות מנלה סימן תרצה המשך מעמוד קודם

ובירה וכו'. וכן דעת הגר"י קניבסקי (ארחות רבנו ח"ג עמ' נז) שאפשר להשתכר גם בייש וכדו' וכן משמע בערוך השלחן סי'ה, אלא שצריך לשתות קצת יין משום קיום מצות משתה שהוא בין, דעת הגר"י קרליץ (עלמי תורה פורים סי' לא עמ' שכז) שדאי מצוה מן המנובחר להשתכר מיין כיון שבו נעשה הנס, אלא שירצאים ידי חובה גם כשמשתכרים כשאר משקים המשכרים וכעין שמצונו בנרות חנוכה שמצוה מן המנובחר בשמן וית שבו נעשה הנס, אבל המצוה מתקיימת גם כשאר שמנים או נרות. וכן דעת הגר"ש אלישיב (הליכות ההנהגות פורים) שאף שהמנהג הוא להשתכר ביין, מ"מ מי שקשה לו לשתות יין יכול לקיים את החזן של חיוב איניש וכו', על ידי שתיהת שאר משקים המשכרים.

ולגבי שתיית מיץ ענבים, כתב בשרית שבט הלוי (ח"י סי' קו אות ב) שלא מקיימים בוה את המצוה, כיון שאינו משמח כיון שכתוב בו דרין ישמח לבב אנוש.

17) כותנה, שאין השכרות מעכבת במצות פורים, כמבואר ברמ"ב משה (אות א). ובטעם הדבר כתב בשרית מהר"ל (סי' נז), שהחיוב של יימי משתה מתקיים בשתיית יין גם בלא שכרות. והערוך השלחן (סי'ד) ביאר, שהדין להשתכר הוא לא רק מצוה אלא הוא חיוב וכמו שאמרו 'חיוב אדם וכו', אלא שהגדר הוא שבשיעור השכרות לא כל בני האדם שיהם, ויש רשות לאדם להשתכר עד דלא ידע, ואין גזערים בו.

[מה"ל ד"ה עד דלא ידע¹⁸]

ובא"ת וכתבתי עד שלא יקטר שום דבר¹⁹ וכו', על שקהת של הלכות ושל שטח²⁰

18) במימור חיוב השכרות עד דלא ידע, משמע כביי ובביח שהוא בפשוט, וביד אפרים על הט"ז (סי' א, הובא בשע"צ סי' ד) כתב שהוא עד ולא עד בכלל (ולגבי איש שמטבעו הוא אלים המצי' שזינק בשכרותו, ראה מה שכתבנו במש"ב (סי' יד). אכן השפת אמת (מגילה ג, ב ד"ה מחיים) כתב, שאין הכוונה שחיוב אדם להשתכר עד כדי כך שלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, אלא שחיוב לעסוק כל היום במשתה, וכשיגיע לשיעור עד דלא ידע פטור מלשתות, וכן כתב העמק ברכה (עניני סעודת פורים) בשם הגר"י סאלנטר (ראה בספר החפץ חיים ופועל ח"ג עמ' תתקכח) ומובא בשם הגר"ש סלט (קוטרס חנוכה ומגילה סי' כה אות כה בהגה"ה) שלפי זה מי שפג יינו, חייב לחזור לשתות עד דלא ידע (וראה בשע"צ סי' ד).

19) ואף שעל ידי ריבוי הסעודה הוא מבטל מלימודו, כתב הכף החיים (סי' ב) בשם הבי"ח שכיון שהוא טרוד במצות פורים הריהו פטור מתלמוד תורה, כמבואר בגמ' (מגילה ז, ב).

20) ובמש"ב לעיל (סי' שו סי' נט) כתב, שגם בפורים אין מותר אלא השחוק שעושים וכו' לאחשווש, אבל שאר מיני שחוק כגון קרקסים וכדו' מלבד האיסור מושב לצים, יש בהם עוד כמה איסורים ומכשולות.

ולגבי הקריאה במסכת שיסורים [שהוא כעין מנשה וגמרא וכן יוצרות בדרך היתול], ראה בבאר היטב (סי' תרצו סי' יג).

[מש"ב סי' ח]

ואסורין להחיל בסעודה קדם נקמה¹².

12) וכן חצי שעה קודם זמן מנחה גדולה, מבואר בשו"ע לעיל (סי' רלב סי'ב) שאסור להתחיל בסעודה, וכתב במש"ב שם (סי' ו) שזמן זה הוא לעולם בחצות היום (וראה שם בכל הסימן פרטי דינים באיסור אכילת סעודה קודם מנחה).

[מש"ב סי' ט]

המש"ב, מי שפיקח סעודה בשחירות¹³.

13) כוונתו, שפיקח הסעודה תהיה בשחירות, וכיאר השלי"ה (מ"ט מגילה נ"ב מצוה אות ט) שכיון שסעודת פורים היא כנגד סעודת אסתר שעשתה עם המלך, בודאי היתה הסעודה בעת שדרבן של המלכים לאכול, דהיינו בשחירות (ובסעודה זו נתלה המן).

[ביה"ל ד"ה חיבי¹⁴]

עד קרי שיקא נקר הנס הגדול¹⁵ בשנת תתק"ט, ומפל קקום על זה למענה ולא לעכב¹⁷.

14) ומי ששתית יין מזיקה לו, כתב הכף החיים (סי' טו) בשם השערי תשובה (סי' ב) שאינו חייב להשתכר, ומימי ישתה מעט יין בתוך הסעודה, כדי לקיים יימי משתה ושמחה.

ולגבי נשים, כתב בשרית שבט הלוי (ח"י סי' יח סי' ב) שפשוט שהן אינן שייכות כלל לחיוב של שכרות בפורים, משום שמצונו שחיל הקפוד (כתובות סד, א) שלא לחת ריבוי יין לאשה (וראה בשע"צ לעיל (סי' קצט סי' ו)). וכן דעת הגר"ש אלישיב (תורת המועדים סי' כז) שאין לנשים להשתכר בפורים, ודעת הגר"ח שיינברג (כללה הוא עמ' 21), שאין לאשה לשתות אפילו כשיעור רביעיית (וראה בארחות רבנו (ח"ג עמ' נז) שמנהג הגר"י קניבסקי שהנשים ישחו קצת יין לכבוד פורים).

ולגבי קטנים, דעת הגר"י קרליץ (יד בפורים פליה אות ו) שאין צריך לחנוכס במצוה זו (וראה במועדים ומונים חי' סי' קצ' הע' 1 בטעם הדבר, ושכן משמע בביאר הגר"א למגילת אסתר ט כה).

15) וטעם נוסף מודע צריך לשתות בפורים עד דלא ידע מה שאין כן בכל המועדות, ביאר הגר"י סולאויצ'יק (עמק ברכה עניני סעודת פורים) שבכל המועדות עיקר מצות שמחה אינו אלא לשמוח בה, ובשור ויין אינם אלא סיבה לעורר את השמחה, אבל בפורים כיון שכתוב 'משתה ושמחה', נמצא שהמשתה עצמו הוא גוף המצוה גם בלי שום תכלית של שמחה, ועל יסוד זה של מצות משתה תיקנו דין זה שחיובים להשתכר עד דלא ידע.

16) ולענין האם צריך לשתות דוקא יין או שאפשר לשתות אף שאר משקים המשכרים כייש וכדו', כתב בספר מקראי קודש (פורים סי' מז) שמודברי רש"י (מגילה ז, ב ד"ה לאבסומי) הרמב"ם (פ"ב מהל' מגילה ה"ה), ראה מהזרחת שכתב פרנקל שיש גרסאות בלא יין) משמע שצריך לשתות דוקא יין (ובספר מקראי קודש שם הע' 2 כתב שכן משמע ברוקח סי' רלז), וביאר שם שהוא משום שהנס נעשה על ידי יין, כמבואר בבבלי. וסיים שם, שהעולם לא נוהרים בוה ומשתכרים בייש

הלכות מנלה סימן תרצה המשך מעמוד 322

שהוא לא חייב לשלם עליו, אלא שצריך להחזירו שהוא של שביעית. מאידך, דעת הגר"ש איוערבך (הליכות שלמה פורים פי"ד דבר הלכה אות י) שמותר לתת משלוח מנות בפירות שביעית, ואין בוה משום פריעת חוב, כיון שאינו חוב של ממון אלא חוב של מצוה, והוא הדין שמותר להחזיר משלוח מנות בפירות שביעית למי ששלח לו, וכן דעת

כמבואר ברמב"ם (שם). וכן כתב הגר"ח קניבסקי (דרך אמונה שם) שלכאורה אסור אף אם כבר יצא ידי חובה, שהריהו כמשלם חוב בפירות שביעית, ובשרית שבט הלוי (שם) כתב שיש מקום להחמיר בוה, אבל המיקל אין מונחים אותו (ראה בפאת השולחן (סי' ז סי' ו) שיש אומרים שמותר לשלם מפירות שביעית דבר של גמ"ח דהיינו דבר

הלכות מגלה סימן תרצה

פורים ביום ששי יעשו (י) הסעודה בשחרית משום כבוד שבת (מנהגים). ומי שרצה לעשותה תמיד בשחרית הרשות בידו (חיה). לש אומרים שיש לאכל (יא) מאכל זרעונים בפורים, וזכר לזרעונים שאכל (יב) דניאל וחביריו בכבל (כל בו). טוב לעסק מעט בתורה קדם שנתחיל הסעודה, וקמץ לזכר ליהודים קומה אונה ושמחה, וירשינו 'אונה' זו תורה (פאר"י). וקמץ במשחה ושמחה קצת בשני ימים, י"ד וט"ו (מנהגים), וכן בנהג. ויש אומרים (יג) דאם היזק אחד את חברו (יד) מלח שמחת פורים (ד) פטור מלשלם (חיה סימן קס). ועין בחשון משפט דיני גויקין*: ג (טו) 'אומר (ס) 'על הנסים' בכרבת המזון, בכרבת הארץ. ואם התחיל סעודתו ביום ומשכה עד הלילה (טז) 'אומר 'על הנסים', דבחר תחלת סעודה אזלין. 'יש מי שאומר שאין לאמרו (יז) (ונוהגין כסבא (י) [ו] ראשונה): ד *יחזיק (יח) לשלח לחברו (ס"ח) שתי מנות (י) [ו] בשר *או של (יט) מיני אכלים, שצאמר 'ומשלוח מנות איש לרעהו', (כ) שתי מנות לאיש (ס"ח) שתי מנות (י) [ו] בשר *או של (יט) מיני אכלים, שצאמר 'ומשלוח מנות איש לרעהו', (כ) שתי מנות לאיש

(*) (כ"ח סימן ענה) ד ששה כ"ח קמץ הווא ורב שמת חסדסה סימני קמץ ב מהלכה קמלה בשם הר"ם ופירוש הר"ם ש"ס ור"י סקולב ו טר בשב אביר הר"איש ז צמיר לעיל רש סימן תע"ד

באר היטב

(ד) פטור. ואם כן להזיק תיב, עין ח"מ ס"ס שצ"ח, ועמ"א ס"ק ז: (ה) עה"ג. ואם שכת על הנסים בבה"ט מחזירין אותו פלא סגי דלא אכיל, של"ה, רש"ל, מט"מ. וכתבו הט"ז ומ"א דהינו דוקא בפעודה הראשונה שאוכל בפורים, דהא עקר הטעם דלש חייב סעודה באותו יום דקמץ למי משחה ושמחה וא"כ סעודה ראשונה שאוכל ברביעם (ב) קים סעודת פורים כנה. ואין לנו לתלות דרין כמה שאנו קורין לסעודה שאמר המנהג סעודת פורים, וא"כ אם כבר אכל סעודה א' ביום שוב אין מחזירין אותו, ע"ש. וא"ז כתב בשם הגה"מ סבא דלא שפסק דלא של"ה ומהרש"ל אלא כשמגיע לטרסקין יאמר סתקטן יצעה לנו נסים, ע"י תרכ"ב: (ו) ראשונה. ע"י קפ"ח ס"י משי"ש. ומ"כ במרדכי כתוב בקלף: תהי אכל סעודה פורים בע"ש יתפול וקפ"ח כשה יקדש ובכרבת המזון יאמר על הנסים, עכ"ל. ובמס"מ ובמנהגים כתבו: הוואיל ולא התפלל ערבית, משמע דאם התפלל שוב אינו אומר על הנסים, וכ"כ של"ה ומקור"ל בתשובה סימן נו, לכן נ"ל דיברך ברכת המזון תחלה ואח"כ יתפלל ערבית להוציא עצמו מלמקא, ונס שלא יתפטר ולא יזכר בו"מ, מ"א: (ז) בשר. מבשל הראוי לאכילה, מקור"ל. וה"ה משקה, של"ה. השולח מעות כסות וכלים בשביל מנות, אם יכול למכרם מיד למנות לצורך סעודה מהני. הל"ק"ט ח"ב סימן קסג: ומדובר בעל ח"ה סימן קיא משמע קצת דלא יצא. ע"ש. ודאוקן. ונספקיה מי ששלח לחברו בשביל מנות חרנגולת

שערי תשובה

דלא שתי אלא כסמא לנסתא וחזני צדצי כ"י, משמע בפורים לא שקה בין ששתיהו הנה מדיק לקריא טפ"ו: [ו] ראשונה. עכ"ל. ועין פת"י בפרק סימן ז שכתב דגם מקור"ל לא קאמר אלא בשבת אכל בפורים לא הו"י סתרי אהר"י מה שאינו אומר עה"י כפסלה דהו"י שיקח הוא ראוי כדתה קדוה ושפיר צריך להקדיש עה"י פלילת אפילו התפלל תוך סעודתו. ע"ש. ועין בא"ר שכתבו כסמ"א וגם הביא מפרש"ל שמתירן ושאר לוקדים התפללו מערב אחר הסעודה בטעות לילה, וזה דלא בשל"ה. ואם רוצה לקבא תקנה שיתפללו בבה"ט ולא התפלל המסיד נ"ל שכלבו פלילה, או סמ"ד ללילה לזכור כמנה ואח"כ ילכו להתפלל ויובלו לאכל ולשתות ולשמוח עד דהא טעיה בשמחה בשני ימים, וגם כל חז"ד שמתחיל שיטעם להתפלל עשה כן, ע"ש. ויבדור עמודי שמים להאמן ועדין כ"כ שאין אם מתפלל בתוך הסעודה אומר עה"י. ומי עבדך אבדך, ע"ש: [ו] בשר. עכ"ל. ועין פאש"ל אבדך ריש סימן תע"ד בשולח מנות וקאנסו כ"י, ואין לו בימות לשם כסמ"א לאביזים כ"א לכאן, ומי שם דלא כסמ"א בייחוד, ע"ש שבטעמיה

משנה ברורה

של דבריהו"ה¹, וקדלקמה: (י) הסעודה בשחרית. הינו (יא) קדם חצות היום לכתחלה². ועין ביד"א פורים מה שכתב בשם מקור"ל³: (יא) מאכל זרעונים. פלילה (יב) הראשונה: (יב) דניאל וחביריו⁴. וגם אסמ"א אכלה זרעונים⁵, כדאמרין פרק קמא דמגלה: "וישנה לטוב", שהאכילה זרעונים: (יג) דאם הזיק וכו'. בפ"ח מתלק בין הזק גדול לקטן, בין פטרף בין במקומו, דכתב גדול מקפידין (יג) ואין מנהג לפטרף בהזק גדול:

באר הגולה

קלות ראש, מוטב שלא יתפטר, וכל מעשיו יהיו לשם שמים, עד באו לשונו: * חזק לשלח לחברו וכו'. החי"אדם הוכיח מן הירושלמי דאם שולח לעשירי⁴⁷ דבר פחה⁴⁸ אינו יוצא בזה משלוח מנות, וכן משמע ברי"ט⁴⁹ לפי גרסא אחת שם במקרא. אכן שצ"ר פוסקים לא הזכירו דבר זה, ונכון לומר בזה למתחלה: * או של מיני אכלים וכו'. בסו"ת אכן מסתפק אם שלח שתי מנות לאיש עני אם יוכל להשבע לטרפי, לקיים שלוח מנות, דגם העני בכלל איש לרעהו⁴⁶, ולקיים סמנות

(יד) מכה שמחת פורים. פרוש, שעשה מלח שמחה⁵⁶, (יד) אכל אם כן להזיק תיב: ג (טו) 'אומר 'על הנסים' בכרבת המזון⁵⁷ וכו'. ואם שכת לומר 'על הנסים', (טו) יש אומרים דמתזירין אותו⁵⁸ (טז) ויש אומרים דאין מחזירין אותו⁵⁹, (ז) יספק בככות להקל. ודוקא בסעודה ראשונה שאוכל בו ביום, אכל בסעודה שניה שאוכל אחר המנהג, שקורין סעודת פורים, וכבר אכל סעודה אחת ביום, (יט) שוב אין מחזירין אותו לכלי עלמא, אלא כשמגיע לטרסקין יאמר סתקטן הוא יצעה לנו נסים וכו'. כשחל פורים בערב שבת וקשקה סעודתו עד הלילה⁶⁰, חזק להזכיר של עקשו דהינו צדצה⁶¹, ואם כן איך יאמר 'על הנסים' דהו"י סתרי, וכיון דאין הנזכרת 'על הנסים' חמור קל"ה⁶² לכן יאמר (יט) רק של שבת⁶³. וכל זה אפילו בשלא התפלל עדין, ובפטרף אם התפלל מקרב, בנדאי אינו קדאי להזכיר אחר כך 'על הנסים' בכרבת המזון, וקדלקמה: (טז) 'אומר 'על הנסים'. יש אומרים דוקא (כ) בשלא התפלל ערבית עדין, אכל משהתפלל⁶⁴ שוב אינו אומר 'על הנסים'⁶⁵, ועל"פ מהנהגין (כ"ה) שיברך ברכת המזון קדם שיתפלל, להוציא עצמו מלמקא. ואם רוצה למצא תקנה שיתפללו קצת מהצבור בבית הכנסת כדרכו תמיד, (כג) נראה שמשגיח הימן פלילה יברך ברכת המזון ויאמר 'על הנסים' וילך לבית הכנסת להתפלל, ואחר כך יוכל לאכל ולשתות ולשמוח ע"ד, דהא מצוה בשמחה בשני ימים⁶⁶: (יז) ונוהגין וכו'. ובהו אם לא אמרו, (כג) בודאי אין מחזירין אותו אפילו לרעה המזכירין הפ"ל, דהא אפילו בלכתחלה יש פלגמא אם לאמרו, וכו': ד (יח) לשלח. בתשובת בגין ציון סימן מד נסתפק אם הביא בעצמו המנות ולא על ידי שליח אי יוצא, כיון דכתוב 'ומשלוח'⁶⁸ גימא דבעינן דוקא על ידי שליחות, עין שם⁶⁹: (יט) מיני אכלין. ולא בגדים ושאר דברים⁴⁰, (כ) והוא הדין משקה⁴¹ דשפיר דמי, דשניה בכלל אכילה, (כ"ה) וכן סגי באחד אכל ואחד משקה⁴², ובעינן שיהיה מין אכל (ט) המבשל ולא בשר חיי⁴³, דמשלוח מנות הראוי מיד לאכילה משמע⁴⁴, (כ) ויש אומרים, דכיון שהוא שחוט וראוי להתבשל מיד, שרי: (כ) שתי מנות. בענינים הקפידו (כ"ה) לתן לשני עניים, דמצוה לחלק⁴⁵, מה שאין כן בצעירות⁴⁶ דבי כשנותן לאחד:

שער הציון

(יא) סדור עמודי שמים: (יג) מגדאברקס. עוד כתב בשם כל"ב: יש שאין אוכלין בשר כלל כ"י שלא יטעו שהיא קעידת פורים, ועיין פנה תלוי לפי מנהג הפקוס: (יג) הר' ברך פירענקל: (ד) פוסקים: (טו) מהרש"ל ומה"מ ושל"ה וחס"י: (טז) אלהי חוטא בשם מהר"ל מפראג, וגם המנהג אברהם ס"ב פן מעקר הדין, ועין באליה רבה שכן מוכח גם בתרומת הדשן: (יז) מאמר מרדכי ונהר"ש שלום וחי"אדם: (יח) ט"ז ומגן אברהם: (יט) פן מצעד החי"אדם, דלא כדמשמע מהסגן אברהם 'על הנסים' גס"כ: (כ) עין מגן אברהם: (כ"ה) שם: (כ"ז) שצ"ר תשובה: (כ"ח) ט"ז ומגן אברהם ושי"א: (כ"ד) פוסקים: (כ"ה) גמרא: (כ"ו) מגן אברהם בשם מהר"ל: (כ"ח) הפרי הנ"ל, וכן משמע קצת מהש"ו בסעודת קטן ד פ"ט"ג: (כ"ה) פג"א אברהם:

(א) הצבו הסעודת קטן על מקומו הנכון, כדמוכח במגן אברהם סעודת קטן יב.

הלכות מגלה סימן תרצה

ביאורים ומוספים

[משניב ס"ק ט]

ומקל מקום יקנה שקמה של דקירה תורה²¹.

21) אבל אם על ידי זה יבואו לדבר דברים בטלים וכל שכן דברים שאינם מהוגנים, כתב הכף החיים (ס"ק כד) שיותר טוב לטעור סעודת פורים לבד.

[משניב ס"ק י]

הינו קדם תצות היום לכתחילה²², וצ"ע ביד אפרים מה שקטב ק"ש מקרי"ל²³.

22) אבל מעיקר הדין, כתב הרמ"א לעיל (סי' רמט סיב ובמשניב שם ס"ק יג) שסעודת מצוה שזמנה בערב שבת, מותר לקובעה בערב שבת עד בין השמשות [ראה להלן], ואין לדחותה מפני סעודת שבת. ובדיעבד מי שהתאחר מלעשותה עד פלג המנחה, דעת הגדו"ש אלישיב (הליכות דנהגות פורים) שיכול לקבל שבת לאחר פלג המנחה ולקדש על הדין, ויאכל סעודת שבת עם תוספת מאכלים לכבוד סעודת פורים [ראה לעיל (סי' רעא ס"ק יא), ובהליכות שלמה (פורים) פ"ט ארחות הלכה ה' (81)].

23) שאפשר לכתחילה לעשות את הסעודה עד שעה עשירית, ואם נמשכת סעודתו עד הערב, כתב השו"ע לעיל (סי' רעא ס"ד) ובמשניב שם (ס"ק יא ו-יד) שצריך להפסיק אכילתו במין השמשות, ולפרוס מפה על הפת ולקדש, ואחר כך ממשיך בסעודתו [וראה שם פרטי דינים בזה].

[משניב ס"ק יב]

דינאל ונקרי"ל²⁴, וגם אקטור אקלה ורעונים²⁵.

24) ומה שעושים זכר לדניאל בפורים, ביאר הלבוש (סי' שרה אמרו חז"ל (מגילה טו, א) שיהתך המזוכר במגילת אסתר כאחד מסריסי אחשורוש, הוא דניאל.

25) ואיזה ירקות נחשבים ורעונים, בשו"ת רבד יציב (ח"ב סי' רצו אות ו) כתב שמרבדי הרמבים (פ"א מהל' כלאים ה"ח) משמע שכל הירקות הם בכלל ורעונים, וסיים שם, שיתכן שמה שאנו נוהגים לאכול כרוב מקיימים בזה את המנהג של אכילת ורעונים [וראה רש"י ומצודת ציון, דניאל א יב], והמקור חיים (ד"ה מאכל ורעונים) כתב שיש לאכול אורז, שהוא מאכל חשוב וממאכלי הסעודות. והבן איש חי (שנה א פ"ו תצוה אות יט) הביא שיש שנהגו לטען מולייתא בבשר וקטניות כזכר לאכילת הורעונים של דניאל.

[משניב ס"ק יד]

פרוש, שפ"שה מב"ח שקמה²⁶.

26) ובטעם הרב כתב הפמ"ג (א"א ס"ק ה), שהריהו כאנוס קצת עוד כתב (שם ס"ק ז), שבפורים מן הסתם מוחלים על הדיק שלא בכונה.

ומה שכתב הרמ"א לקמן (סי' תרצו ס"ח) שנהגים לחטוף אחד מחבירו דרך שמחה ואין בזה משום גזל, כתב במשניב שם (ס"ק לב) שההיתר הוא מליל קריאת המגילה עד ליל סעודת פורים, והיינו שני לילות יום אחר.

[משניב ס"ק טו]

אומר 'על הנפ"ש' בקרפת המזון²⁷ וכו', יש אומרים דמקורין אותו²⁸ ויש אומרים דאין מקורין אותו²⁹ וכו', ומקשה סעידתו עד הלילה³⁰, ת"כ להזכיר של עקשו דקינו ו'צה"י³¹ וכו', וק"ו דאין הקרפת 'על הנפ"ש' קמור פל"ק³² לכן יאמר רק של שפת³³.

27) אבל ביברכה מעין שלש, כתב השו"ע לעיל (סי' רח סי"ב, הובא

במשניב לעיל סי' תרפב ס"ק ב) שאין אומרים 'על הנפ"ש'. ובטעם הדבר כתב המשניב שם (ס"ק ט), שאפילו בברכת המזון אין חיוב לומר 'על הנפ"ש' מעיקר הדין אלא משום מנהג, ובברכה מעין שלש אין מנהג להזכיר 'על הנפ"ש' [טעם נוסף ראה בספר מקראי קדוש פורים (סי' לח)]. ואם הזכיר 'על הנפ"ש' בברכה מעין שלש, משמע בכף החיים (סי' תרפב ס"ק ג) שאין זה הפסק [וראה במשניב לעיל סי' קה ס"ק לח].

ובנוסף על הנפ"ש, כתב לעיל (סי' תרפב ס"ק א) שיש לומר 'ועל הנפ"ש' בוי"ו, הן בתפילה והן בברכת המזון.

28) ובטעם הדבר כתב הט"ז (סי' תרצג ס"ק ב), שבפורים יש חיוב לאכול על כל פנים סעודה אחת כמו שכתוב (אסתר ט כב) "מי משתה ושמחה" [ואף שבתפילה אין מחזירים אותו כמבואר ברמ"א לעיל (שם סי"ב)].

29) וכן מבואר ברמ"א לעיל (סי' קפו ס"ד), ובטעם הדבר כתב המג"א (ס"ק ט), שאף שיש חובה לעשות על כל פנים סעודה אחת בפורים, מ"מ אין זה עדיף מתפילה שהיא ודאי חיוב, ומימי אם לא אמר בה 'על הנפ"ש' אין מחזירים אותו כג"ל, ועוד, שלא מצינו שחייבים לאכול פת בפורים, ואפשר להפטר מחיוב הסעודה בשאר מיני מטעמים, עוד טעם שאין להחזירו כתב הערוך השלחן (סי"ב), שאף אילו היתה הסעודה חיוב, מ"מ לא מצינו שיהיה חיוב הודאה בברכת המזון [אף שהיא עיקר השמחה על הנס], שהרי כבר הודו על הנס בקריאת המגילה וברכותיה, ועוד לחיוב הודאה בברכת המזון יכול לומר 'על הנפ"ש' ביהרחמן, כדלהלן, וכמבואר ברמ"א לעיל (סי' תרפב ס"א וסי' קפו שם).

אנוכח אם עדיין לא אמר את השם של חתימת אותה ברכה, כתב השו"ע לעיל (סי' תרפב שם) לענין 'על הנפ"ש' של הטובה בתפילה ובברכת המזון, שחזר לומר 'על הנפ"ש', ואם כבר אמר את השם של חתימת אותה ברכה, כתב במשניב לעיל (סי' קיד ס"ק לב) ובשעה"ע לעיל (סי' קפח ס"ק יח) שזה נחשב לסיים הברכה, ואין לו לומר 'למדני חקיק', שכל דבר שהזכרתו אינה מעכבת בדיעבד, אינו חוזר אם טיים את הברכה, גם אם לא התחיל את הברכה שלאחריה [אכן ראה בשלמי תודה (פורים סי' ל אות א עמ' שט), שבשכח 'על הנפ"ש' בסעודת פורים נראה שיאמר 'למדני חקיק', שהרי יש דעות שצריך לחזור אם לא אמר 'על הנפ"ש', וראה א"א (בוטשאטש) כאן].

ולענין 'על הנפ"ש' שאומרים בתפילה בהודאה, כתב בשעה"ע לעיל (סי' תרפב ס"ק ב) שאם טעה ואמרו בעבודה והשלים תפילתו, אין צורך לחזור ואין זה נחשב להפסק בתפילה [ולכאורה הוא דיון אם הזכיר 'על הנפ"ש' של ברכת המזון אחר ידחם במקום שמזכירים 'עלה ויבא' (שלמי תודה פורים סי' לא אות ד עמ' שבוד)].

30) ואף שהתחיל לאכול בהיתר, כתבו השו"ע לעיל (סי' רעא ס"ד) והמשניב שם (ס"ק יד) שצריך להפסיק סעודתו ולפרוס מפה על הפת ולקדש, כיון שהקידוש שייך לסעודה, ולכתחילה תיקנו לאומרו קדם הסעודה ובמקום הסעודה, ואחר כך יכול להמשיך סעודתו.

31) ודוקא כשאכל בליל שבת, אבל אם לא אבל בליל שבת, אלא רק מברך ברכת המזון בליל שבת על הסעודה שאכל בערב שבת, דעת השו"ע לעיל (סי' רעא ס"ז ובמשניב ס"ק כט-ל) שאומר 'רצה' [ואם שכח אינו חוזר], דעת הרמ"א שאינו אומר 'רצה'.

32) וכמבואר לעיל (סי' רח ס"ק ט), אכן, לענין אמירת 'רצה' בברכת המזון של סעודה שלישית שנמשכה למוצאי שבת שהוא המשך בעמוד הבא

